outcast, a man belonging to low caste. **-Comp. -भावः** paleness.

विवर्णित *p. p.* Disapproved.

विवल्ग् 1 P. To leap, jump, spring; कृतभुजध्वनि वल्गु विवल्गतोः Ki. 18. 11.

विवश *a.* 1 Uncontrolled, independent, unsubdued. -2 Having lost control over oneself, dependent, subject, under control (of another), helpless; विवशां धर्षयित्वा च कां त्वं प्रीतिमवाप्स्यसि Mb. 3. 281. 22; परीता रक्षोभिः श्रयति विवशा कामपि दशाम् Bv. 1. 83; मित्रस्नेहाद्विवशमधुना साहसे मां नियुङ्क्ते Mu. 6. 18; जातं जातमवश्यमाशु विवशं मृत्युः करोत्यात्मसात् Bh. 3. 105; Śi. 20. 58; सोद्योगं नरमायान्ति विवशाः सर्वसंपदः H. 1. 151; Mv. 6. 32, 63; Bhāg. 1. 1. 14. -3 Insensible, not master of oneself; विवशा कामवधूर्विबोधिता Ku. 4. 1. -4 Dead, perished; उपलब्धवती दिवश्च्युतं विवशा शापनिवृत्तिकारणम् R. 8. 82. -5 Desirous or apprehensive of death.

विवस् I. 1 P. 1 To dwell abroad. -2 To live, dwell. -3 To spend, pass (time). -4 To retire, withdraw; इच्छन्नितो विवसितुं गणयन् स्वमासान् Bhāg. 3. 31. 17. *-Caus.* To banish, send into exile; अस्त्रहेतोर्महाबाहुरमितात्मा विवासितः Mb. 3. 86. 2; कृते सौभागिनेयस्य भरतस्य विवासितौ Bk. 4. 35. -II. 2 Ā. 1 To exchange clothes. -2 To wear, put on.

विवासः, -विवासनम् 1 Banishment, sending into exile, expulsion; रामस्य गात्रमसि दुर्वहगर्भखिन्नसीताविवासनपटोः करुणा कुतस्ते U. 2. 10. -2 Separation from; प्रियैर्विवासो बहुशः संवासश्चाप्रियैः सह Mb. 14. 16. 34. **-विवासकाले** *ind.* At the time of daybreak.

विवासित *p. p.* Banished, exiled, expelled.

विवसन *a.* Naked, unclothed. **-नः** A Jaina mendicant.

विवस्वत् *m.* 1 The sun; त्वष्टा विवस्वतमिवोल्लिलेख Ki. 17. 48; 5. 48; R. 10. 30; 17. 48; एकः श्लाघ्यो विवस्वान् परहितकरणायैव यस्य प्रयासः Nāg. 3. 18. -2 N. of Aruṇa. -3 N. of the present Manu. -4 A god. -5 The *Arka* plant. **-ती** *f.* The city of the sun; L. D. B.

विवह् 1 P. 1 To remove, take away, drive off. -2 To marry. *-Caus.* To give in marriage.

विवहः N. of one of the seven tongues of fire.

विवाहः Marriage; (Hindu lawgivers enumerate eight forms of marriage; ब्राह्मो दैवस्तथैवार्षः प्राजापत्यस्तथाऽऽसुरः। गांधर्वो राक्षसश्चैव पैशाचश्चाष्टमोऽधमः॥ Ms. 3. 21; see Y. 1. 58-61 also; for explanation of these forms see s. v.). **-Comp. -चतुष्टयम्** marrying four wives. **-दीक्षा** the marriage ceremony or rite; विवाहदीक्षां निरवर्तयद् गुरुः R. 3. 33. **-नेपथ्यम्, -वेषः** a marriage-dress.

विवाहित *p. p.* Married.

विवाह्यः 1 A son-in-law. -2 A bridegroom.

विवाकः A judge; cf. प्राड्विवाक.

विवारः 1 Opening, expansion. -2 Expansion of the throat in the articulation of letters, (one of the Ābhyantara Prayatnas, opp. संवार); cf. विवृतमूष्मणां स्वराणां च Sk. on P. I. 1. 9.

विविग्न *a.* 1 Very much agitated or terrified; सकृद्विविमानपि हि प्रयुक्तं माधुर्यमीष्टे हरिणान् ग्रहीतुम् R. 18. 13; Ku. 1. 56. -2 Very angry.

विविच् 3, 7 U. 1 To separate, divide, remove from; विविनाच्मि दिवः सुरान् Bk. 6. 36. -2 To discern, discriminate. -3 To judge, ascertain, determine; कर्मणां च विवेकार्थं धर्माधर्मौ व्यवेचयत् Ms. 1. 26; रे खल तव खलु चरितं विदुषामग्रे विविच्य वक्ष्यामि Bv. 1. 108. -4 To describe, treat of. -5 To tear up, rend asunder.

विविक्त *p. p.* 1 Separated, detached, disjoined, abstracted; अपश्यमनेकानि गोसहस्राणि वर्णशो विविक्तानि Mb. 3. 198. 5; विविक्तवर्णाभरणा Ki. 14. 3. -2 Lonely, solitary, retired, sequestered; विविक्तदेशसेवित्वमरतिर्जनसंसदि Bg. 13. 10. -3 Single, alone. -4 Distinguished, discriminated; यथा विविक्तं यद्वक्त्रं गृह्णीमो युक्तिसंभवात् Bhāg. 11. 22. 9. -5 Judicious; वेदवित्सु विविक्तेषु प्रेत्य स्वर्गं समश्नुते Ms. 11. 6. -6 Pure, faultless; स्त्रीपुंभिदा न तु सुतस्य विविक्तदृष्टेः Bhāg. 1. 4. 5; प्रत्यग्रमज्जनविशेषविविक्तमूर्तिः Ratn. 1. 19. -7 Profound (as a judgment or thought). -8 Intent on. -9 Devoid of, free from; प्रसन्नदिक्पांसुविविक्तवातम् Ku. 1. 23. -10 Having the knowledge, known; विविक्तपरव्यथो व्यथामाचरति Bhāg. 5. 26. 17. **-क्तम्** 1 A lonely or solitary place; विविक्तादृते नान्यदुत्सुकस्य शरणमस्ति V. 2; Ś. 5. 5; Śi. 8. 70; विविक्तसेवी Bg. 18. 52. -2 Loneliness, privacy, seclusion. -3 Clearness, purity. **-क्ता** An unlucky or ill-fated woman, one disliked by her husband (दुर्भगा). **-Comp. -सेविन्** *a.* seeking solitude, lonely.

विवित्सा Desire to know; प्रायो धर्मार्थकामेषु विवित्सायां च मानवाः। हेतुनैव समीहन्ते आयुषो यशसः श्रियः॥ Bhāg. 11. 7. 27.

विविध *a.* Various, diverse, manifold, multiform, sundry; सोऽभिध्याय शरीरात् स्वात् सिसृक्षुर्विविधाः प्रजाः Ms. 1. 8, 39. **-धम्** A variety of action or gesture.

विवीतः An enclosed or preserved spot of ground, such as pasture-land; पथि ग्रामविवीतान्ते क्षेत्रे दोषो न जायते Y. 2. 162; अकृष्यायां भूमौ पशुभ्यो विवीतानि प्रयच्छेत् Kau. A. 2. 2. **-Comp. -अध्यक्षः** superintendent of pasturelands; Kau. A.

विवृ 5, 9 U. 1 To cover up, stop. -2 To open; स्वयं व्यवर्यन्त यथा तमो रवेः Bhāg. 10. 3. 50; स्वजनस्य हि दुःखमग्रतो विवृतद्वारमिवोपजायते Ku. 4. 26. -3 To unfold, disclose, reveal, show, display; द्वन्द्वानि भावं क्रियया विवव्रुः Ku. 3. 35; N. 9. 1; Bk. 7. 73; Śi. 16. 30. -4 To speak, utter; श्रवणकटु नृपाणामेकवाक्यं विवव्रुः R. 6. 85. -5 To teach, explain, expound; यस्मै मुनिर्ब्रह्म परं विवव्रे Mv. 2. 43. -6 To spread; दिशि दिशि निरपेक्षस्तावकीनं विवृण्वन् (परिमलम्)